

It's About Time

על הספר

אודות הזמן

בכתב תנועה

אשכול-וכמן

מאת ג'ון הריז

ותרצה ספיר

שרון רשף-ארמוני

הספר **אודות הזמן** סוקר את נושא הזמן ובספרות כתב התנועה, שנועה אשכול הוציאה לאור או שפורסמה ברשותה. הספר, הראשון שיצא לאור מאז מותה, הוא רגע חשוב בזמן בהיותו הראשון מסוגו. הספר עשוי להיות נקודת מוצא לשיח המתמשך על כתב התנועה אשכול-וכמן (EWMN) ועל דרכי השימוש בו ולשמש נקודת הפתיחה של מחקר על מחקר. כתב התנועה אשכול-וכמן הוא אחד מארבעה כתבי תנועה בינלאומיים עיקריים הקיימים כיום, הנבדלים זה מזה בתפישה ובייצוג. שלושת האחרים הם כתב התנועה לאבאן (Kinotography Laban), כתב התנועה בנש (Benesh MN) וכתב התנועה הסיני (CMDN).

כתב התנועה אשכול-וכמן משקף את התפישות והכוונות שמתוכן נוצר. מצד אחד הוא שואף לייצוג יעיל, מדויק וחסכוני של מרכיבי התנועה והריקוד: כיוון, טווח, מסלול, משך ומהירות. מצד אחר, בעת התהוותו הוא הושפע ושאל השראה מגישות ומתפישות עולם שעיצבו את פני האמנות וההגות ומתמורות שחלו בתחומים אלה לאורך המאה ה-20.

פרופ' נועה אשכול ז"ל, יוצרת כתב התנועה אשכול-וכמן, היתה מורה ועמיתה של מחברי הספר – ג'ון הריז ותרצה ספיר – במשך שנים ארוכות. כתב התנועה שיצרה, יחד עם **פרופ' אברהם וכמן**, משמש במסגרות הוראה שונות תשתית תיאורטית איתנה לניתוח תנועה ולהבנתה. כמו כן, הוא עשוי להיות כלי לשכלול הקואורדינציה והמחשבה ולפענוח תנועת הגוף במרחב ביחסיו המורכבים עם המשקל ועם הזמן. הוא מאפשר

אודות הזמן
בכתב תנועה אשכול-וכמן

ג'ון הריז | תרצה ספיר

ריקודנטו, היתה ראש בית הספר לאמנויות המחול במכללת סמינר הקיבוצים בשנים 2000-2007 והקימה במסגרתו את מסלולי הלימוד למורים בפועל ולתיאטרון-מחול ואת הקורס ליישום כתב תנועה בטיפול בלקויות למידה. ספיר היא רכזת לימודי כתב התנועה בסמינר משנת 1987.

הספר **אודות הזמן בכתב תנועה אשכול-וכמן** (2009, תל-אביב: מישב, ISBN 978-965-

5-49-7180) דן – בחלקו הראשון – במרכיב הזמן בתופעות מחול ותנועה, ומדגים את דרכי ייצוגו בכתב התנועה. בחלק זה, הכתוב בעברית

להציע מסגרת רעיונית וחושנית ליצירה. **ג'ון הריז** היה קולגה של נועה אשכול מתחילת דרכה, רקדן בקבוצת "ריקוד קאמרי" ושותף לכתיבת הטקסטים המבארים בספרות EWMN. הוא יוצר וחוקר, כותב והוגה במסגרת כתב התנועה אשכול-וכמן מאז היווסדו. הריז הוא מורה לטאי צ'י ויוצר של אמנות חזותית – כוריאוגרפיה בדו-ממד.

תרצה ספיר היתה תלמידה וקולגה של נועה אשכול. היא יוצרת, רושמת, כותבת וחוקרת במסגרת כתב התנועה, הקימה את קבוצת

ובאנגלית, מובאות דוגמאות מאירות עיניים שנוצרו לשם הבהרת הרעיונות, יחד עם מובאות מספרים שיצאו לאור במשך השנים. במקרה רחבת ההיקף, המהווה את חלקו השני של הספר, מופיעה סקירה של כל הספרים אשר יצאו לאור בהוצאת האגודה לכתב תנועה בישראל מאז הקמתה. באמצעות הסקירה מוצגות הדרכים השונות לייצוג הזמן שנקטו בכתב תנועה זה. הספר פורש את הקיים בצורה סדורה ומכוונת. מובאות בו דוגמאות רבות ושונות, ובאמצעותן מתודע הקורא לדרכים הקיימות לייצוג הזמן. בסיווג העניינים הנידונים בספר לנושאים ולפרקים טמונה השקפתם של המחברים. ניכרת בחירתם להניח את החומרים זה לצד זה, וגם זה לאחר זה, בהסתמך על התפתחותו הכרונולוגית של תחום ייצוג הזמן בכתב התנועה; בד בבד ניכר ניסיונם לארגון החומר ולסיווגו על פי היגיון התפתחותי מסוים – נאמר, מן הפשוט אל המורכב.

אין בספר חתירה להוכיח דבר מה, ועם זאת הוא מקיף את רוב רובם של סוגי ייצוג הזמן שהניב מפעל חייה של אשכול. הספר אינו מסיק מסקנות. הוא שואף להצגה נאמנה של הדרך שסללה אשכול, באמצעות הבאת דוגמאות טקסט כלשון וביאורן. יש בספר שאיפה מוצהרת וברורה להציג את הרעיונות והמגמות שעמדו ביסוד בחירות הייצוג כלשונם, על-פי רוחה של מייסדת הכתב ומורתם של הכותבים, והמאמץ שלהם להבין אותה ואת יכולתה כמיטב יכולתם.

הדיון בזמן כחומר בר-ניתוח וכמרכיב אפקטיבי של

האמנויות עתיק יומין. בדיון זה נפגשים תחומי דעת שונים ומגוונים. כחומר תנועה נתבע מהשואפים לייצוג – להגדיר את טבעו, כדי לסמלו. בספר זה מוצגות הדרכים השונות של ייצוג זמן שנועה אשכול בחרה כדי לייחד את תופעות התנועה ולבטא את השקפת העולם שבבסיסן. הטענה כי השקפות עולם הטבעות בחומר התנועה המיוצג משפיעות על דרכי הייצוג שלו או קובעות אותן היא מן החשובות בספר זה. למשל: בקצה אחד של סולם ייצוגים זה נמצא העדר מוחלט של ייצוגי משך, והוא נועד לבטא את החתירה לביצוע תנועה במשך זמן אישי (לשיטתו של משה פלדנקרייז) או לביצוע תנועה במשך זמן, הנובע מקצב הנשימה (בטאי צי"). בקצה האחר של הסקאלה נמצא תיאור מדויק של משכים ויחסי זמן, המיוחסים לתזמון של קטע מוסיקה מסוים או למשכי תנועה אחרים המתזמנים במדויק, כמו בסגנונות המחול המערבי ומחולות העם.

בספר זה מוצגים תווי תנועה ומוסיקה יחד כרעיון מובנה, בהתבסס על הכרה בציר הזמן כמכנה משותף אפשרי, ואפילו טבעי, של אמנויות המוסיקה והמחול / תנועה. לאור הכרה זאת, מובאים הניסיונות שנעשו לייצוג יחד.

ראויה לציון מיוחד ההבחנה שנעשת בספר בין תנועת הגוף הפיסי, הטומנת בחובה מסלול בטווח מסוים (דרך), וממנו נגזרת מהירות, לבין ביטוי משך הזמן בתיווי מוסיקה, שהמושג מהירות בהקשר שלו מתייחס לתופעה פיסיקלית בלתי נראית (לכאורה, לא מוחשית), ואשר ייצוגה נעדר.

כוחו של הספר בהיקף החומרים שנבחרו להצגה ובאיכותם, ביסודיות של הסקירה ובנאמנותה ההיסטורית. הוא אף מתאר ומבאר, על-פי השקפת הכותבים, את בחירות הייצוג השונות ואת סיבותיהן. בעקבות ניסיונם כרושמים וכחוקרים של התחום לאורך השנים, יצאו הכותבים מנקודת הנחה כי בחירות הייצוג שנעשו מכוונות ומדויקות ושהן נועדו לגשר על פערים בין התיאורטי לרעיוני, בין הפיסיקלי למוחשי ובין הסכמטי והקריא למדויק. בספר נחשפת השקפה זאת בבירור לראשונה.

ייצוגם של תנועה ומחול בתווים הוא תחום צעיר, יחסית לאמנויות התיאטרון והשירה, המיוצגות בשפת דיבור, ולאמנות המוסיקה. התמורות שחלו בתחום הזמן במוסיקה (ובכלל זה, בדרכי הייצוג שלו) במחצית השנייה של המאה ה-20, והפיתוחים הטכנולוגיים שעוררו ואיפשרו אותן, שעומדים לפתחנו ביתר שאת בראשית האלף הנוכחי – מרמזים, אם לא מבשרים, על אפשרויות התפתחותן של דרכי החשיבה והייצוג של תחום הזמן בהקשר של תנועה / ריקוד.

הספר אודות הזמן בכתב תנועה אשכול-וכמן עשוי לשמש תשתית איתנה לחקר הדרכים הקיימות היום לייצוג זמן במסגרת תיווי תנועה וריקוד, ולפיתוח ייצוגים חדשים בדרך אחרת ומושכלת, על בסיס ההבנות שבו.

* שרון רשף-ארמוני היא תלמידה וקולגה של תרצה ספיר, והיתה מעורבת בהגהה של הספר במשך התהוותו.

אשכול קטן אנוסה אשכול

(- לא אשכול כתב התנועה "אשכול - וכמן" אלא אשכול)

והנה אנו - שאנושה - ממאידים, כבר קוצצו ריקוד. ורקדים בהנחה
זבירקה, נועה רוקצט אלנו. ריקודים יפה - עייים, חזרים שילה:
"חסידות", "טייז", "אזיב" "סגו" ... והכלב מזשי - מזשי, מגלש,
ויש למאידים; ויש ממאידים שמצאו כאן את הקצס, והחזר אינו חזר,
ריקודים כבר נרשמים אז גור ספרים... חזרו ריקודי של נועה - כבר
זמן שהם ריקודים אנושאים שהם 'אזני הנני' זכלב, והכוריות ישיד:
"מרוזים"; "ס"ר"; "סדרה מממטט"; "מלאכים וזיוו" = כותרות
סמיות - אנו, הנזערים, הן לא גלגלנה כזו צונו, אך הךקה
זרוקדים, זמנצעים, חושפת אסינונו חזיונות מממטטים; מהלכים, צדו
ש...מש נמתו משמים! ממש! חל אשין. היוכי הזה... היוכי הזה לא
יכול היה להקרא זלא 'הכא' הזה' - כלב התנועה - ארשום לכנת הריקוד
ומהלכו.

"כלב אשכול-וכמן" הוא כלב נקי, צנוע וגדול באמינותו. כפשוטו!
המשפעת שזו כז-כך פשוטה - שזוהי שכל אחד ממאנו יכול היה לעלות אל
נוסת-הרשיון - אזל גלגלי האחד: שהיוזם יהיה טוון זמנצט -
הגום המשבישה וזנקיון המחשבה. וסוד או גלגלי ציוני: הוא אוקז
אז מ'זמרת הגלגלי וממאנה, מטר כר, גלגלנה זה 'לשון' = כלב התנועה.
- כן.

נועה, חזרה שלי - הוקי היו אה יקרים מכל. היה נקדקט רלשנת
כשהיה מלזה את זכרם. היא כזדה כל משולו זנעזי המששה שלהם.
ראתה בהם גם כונה, פשטות, צניעות = אנשי אמת. דור הזונים.
(אנו - אם רצינו באותו ממנז אחר וצין גם ממלאת ההורים שלי -
אין כנסה! = הייתי נזלמת על הממט: "מה אלהיכות יושבי העיר כאן;
מה גרומתם כנגד אנשי החזון, הרוקמים..." - לא נטתה לאשר אי
דריסת רגל). כך. = דור האזוב וארוחיהם - זה אה 'אזן-היסוד' והם
משוקעים שמוק שמוק זקקה, זרלשנת ובאזיקות
הרלשנת הזו היה, אשנים, נמלה זקמלה - כאשר היה מספרת על
ימים רחוקים, והיא נזרה סרזנת, מרזנת, - ואין אהטיב...
נועה אז למאידיה - זלב גזול! סוככת איהם; כזונה מלה
אז כל אזים ואזים. זז-זז: כונה נקיה נצקית גם מאת המאיד...
כאפי חומר המוד, כאפי השממטים אלמז וכאן אין וממטט! יש 'צדו'!
= כר עשה, וכר לא גשטה. (והכלב מזשי) אנחנו, הממאידים, חזרנו
'שזודו' = ריקודים קצרים, על פי עשאים שהמורה הורתה. כמו (זכור אי)
אזרי הגלגלי: שזודה א'כפות הרלגליים' (הגלגלי, כזון, לא ז'סו", אזל
הפלות הן "הרקדניות הראשיות"); 'צדדים' כנושא; שזודה א'אזני'; א'ראש
זכור'... הוראה: אכלב את מהלך הריקוד ששמה מזוקרת, זכזרית.